

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Gdańsku

LGD.410.027.01.2015

P/15/046

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Gdańsku
ul. Wały Jagiellońskie 36, 80-853 Gdańsk
T +48 58 768 36 00, F +48 58 768 36 05
lgd@nik.gov.pl

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli	P/15/046 – „Pomoc osobom dotkniętym przemocą w rodzinie”
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Gdańsku
Kontrolerzy	1. Ryszard Łukajtis, doradca ekonomiczny, upoważnienie do kontroli nr 97000 z 4 listopada 2015 r.; 2. Rafał Malcharek, specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr 98867 z 8 grudnia 2015 r.; 3. Jacek Żmurko, st. inspektor kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr 98868 z 9 grudnia 2015 r. (dowód: akta kontroli str.: 1-2, 282-285)
Jednostka kontrolowana	Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Gdańsku ¹ , 80-482 Gdańsk, ul. Konrada Leczkowa 1A (dalej: „Ośrodek”).
Kierownik jednostki kontrolowanej	Janina Liedtke-Jarema, pełniąca obowiązki dyrektora Ośrodka. (dowód: akta kontroli str.: 3-4)

II. Ocena kontrolowanej działalności

Ocena ogólna

W latach 2012-2015 (I półrocze) Ośrodek podejmował skuteczne działania związane z przeciwdziałaniem zjawisku przemocy w rodzinie i udzielaniem pomocy osobom doświadczającym takiej przemocy².

Uzasadnienie oceny ogólnej

Ośrodek zapewnił na terenie Miasta Gdańska warunki na rzecz udzielania pomocy osobom doświadczającym przemocy w rodzinie. Zadania w tym zakresie były realizowane przez pracowników ośmiu Centrów Pracy Socjalnej (obejmujących wszystkie 34 dzielnice Miasta Gdańska) oraz Dział Wspierania Rodziny. W grudniu 2010 r. Prezydent Miasta Gdańska powołał Zespół Interdyscyplinarny, w skład którego weszło początkowo 16 przedstawicieli (w czerwcu 2015 r. Zespół liczył 26 osób) jednostek, podmiotów i instytucji zobowiązanych lub uprawnionych do działań na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie. W okresie objętym kontrolą obowiązywały dwa programy przeciwdziałania przemocy w rodzinie (pierwszy w okresie 2010-2013, a drugi w okresie 2014-2016) przyjęte do realizacji przez Radę Miasta Gdańska, zawierające m.in. diagnozy zjawiska problemu przemocy, wnioski i kierunki działań wynikające z tych diagnoz oraz cele główne i szczegółowe przyjęte do realizacji w latach obowiązywania ww. programów. Cele określone w tych programach były spójne z celami nakreślonymi w przyjętej w lipcu 2004 r. „Gdańskiej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych do roku 2015” oraz celami „Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2013 – 2020”. Osoby doświadczające przemocy mogły korzystać z poradnictwa psychologicznego, prawnego, socjalnego, rodzinnego, medycznego oraz

¹ Nazwa Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Gdańsku została nadana jednostce Uchwałą Nr XXIV/496/12 Rady Miasta Gdańska z dnia 29 marca 2012 r. w sprawie zmiany nazwy Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Gdańsku oraz nadania statutu (poprzednio jednostka nosiła nazwę Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Gdańsku).

² Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen cząstkowych dotyczących działalności w badanym obszarze: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna. Jeżeli sformułowanie oceny cząstkowej według proponowanej skali byłoby niemożliwe lub nadmierne utrudnione, albo taka ocena nie dawałaby prawdziwego obrazu funkcjonowania kontrolowanej jednostki w zakresie objętym kontrolą, należy zastosować ocenę opisową.

zawodowego. Dyrektor Ośrodka zapewnił możliwość podnoszenia wiedzy i kwalifikacji pracowników socjalnych pracujących bezpośrednio z osobami dotkniętymi przemocą i sprawcami przemocy w rodzinie. Potrzebującym natychmiastowej izolacji od sprawcy przemocy udzielano schronienia w specjalnie do tego wyposażonym hostelu z 10 miejscami. Takimi działaniami Ośrodek zapewniał skuteczne schronienie przed sprawcą przemocy, będące podstawowym warunkiem ustania przemocy. NIK zwraca jednak uwagę, że niektóre z miejskich instytucji współdziałających przy realizacji programu przeciwdziałania przemocy w 2014 r. wskazały na ograniczenia i niedobory oferty pomocowej na terenie Miasta Gdańska (m.in. niewystarczająca liczba interwencyjnych miejsc pobytu dla osób podejrzanych o stosowanie przemocy, zbyt mała ilość miejsc udzielających pomocy osobom potrzebującym oraz trudność w kierowaniu klienta do odpowiedniej placówki, niewystarczające środki finansowe – ograniczenie zgłoszone przez 3 spośród 47 instytucji, które przedstawiły opinie i informacje o realizacji programu w 2014 r.).

Jako rzetelne NIK ocenia działania podejmowane w celu wzmocnienia opiekuńczych i wychowawczych kompetencji rodziców w rodzinach zagrożonych przemocą. Analiza 30. losowo wybranych spraw wykazała, że w każdym przypadku podjęte działania obejmowały zarówno dzieci (np. zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze, zmiana miejsca zamieszkania, terapia rodzinna, diagnostyka specjalistyczna, nadzór kuratora) jak i rodziców/opiekunów (np. terapia rodzinna, porady specjalistyczne, nadzór kuratora). Ww. działania zapewniały ochronę dzieci przed dalszym krzywdzeniem, przy czym w 11 przypadkach dziecko umieszczono w pieczy zastępczej.

Pozytywnie należy ocenić także pracę Zespołu Interdyscyplinarnego. Podstawą tej oceny są wyniki szczegółowego badania 30. losowo wybranych spraw. M.in. jego przewodniczący w celu rozwiązywania problemów związanych z występowaniem przemocy każdorazowo w indywidualnym przypadku rodziny (osoby) powoływał grupę roboczą, która opracowywała indywidualne plany pomocy rodzinie w zakresie adekwatnym do potrzeb, a ich realizacja odbywała się niezwłocznie. Działaniami założonymi w ww. planach objęto zarówno osoby, które doświadczyły przemocy, jak i sprawców przemocy.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

1. Tworzenie warunków na rzecz udzielania pomocy osobom doświadczającym przemocy w rodzinie, w tym zapewnienie tym osobom poradnictwa medycznego, psychologicznego, prawnego, socjalnego, zawodowego i rodzinnego, zapewnienia potrzebującym bezpiecznego schronienia w specjalistycznych ośrodkach wsparcia lub ośrodkach interwencji kryzysowej, a także ochrona przed dalszym krzywdzeniem.

1.1. Pomoc osobom doświadczającym przemocy w rodzinie

1.1.1. Działania prowadzone w celu rozeznania stopnia zjawiska przemocy w rodzinie występującego na obszarze miasta.

Opis stanu faktycznego

Zgodnie ze Statutem³ Ośrodek jest jednostką organizacyjną Miasta Gdańska, finansowaną w formie jednostki budżetowej. Ośrodek realizuje zadania Miasta Gdańska z zakresu pomocy społecznej, będące zadaniami gminy – zlecone, własne i własne o charakterze obowiązkowym, oraz powiatu, w tym zlecone z zakresu administracji rządowej, nałożone przepisami prawa lub wykonywane na podstawie porozumień z organami administracji rządowej lub innymi podmiotami. Zadania Ośrodka w szczególności obejmowały m.in.: tworzenie warunków organizacyjnych funkcjonowania pomocy społecznej, analizę i ocenę zjawisk rodzących zapotrzebowanie na świadczenia pomocy społecznej, pracę socjalną, rozumianą jako działalność zawodową, skierowaną na pomoc osobom i rodzinom we wzmacnianiu lub odzyskiwaniu zdolności funkcjonowania w społeczeństwie. W Statucie nie zostały ujęte zadania związane z udzielaniem pomocy osobom doświadczającym przemocy w rodzinie.

(dowód: akta kontroli str.: 5-10)

Organizację i zasady funkcjonowania Ośrodka określił jego Dyrektor w Regulaminie Organizacyjnym⁴. Jednostkami organizacyjnymi Ośrodka wskazanymi w ww. regulaminie do realizacji zadań dotyczących przeciwdziałania przemocy w rodzinie były Centra Pracy Socjalnej⁵ (osiem CPS obejmujących wszystkie 34 dzielnice Miasta Gdańska) oraz Dział Wspierania Rodziny, do zadań których należało m.in.:

- przyjmowanie klientów zgłaszających się po raz pierwszy do Ośrodka i kierowanie ich do właściwego zespołu problemowego po przeprowadzeniu wstępnej rozmowy;
- organizacja i koordynacja interwencji kryzysowej we współpracy z komórkami/jednostkami organizacyjnymi Ośrodka;
- realizacja procedury „Niebieska Karta”;
- prowadzenie pracy socjalnej, konsultacji i poradnictwa specjalistycznego skierowanej na pomoc osobom i rodzinom w przezwyciężaniu ich trudnych sytuacji życiowych;
- współpraca z organizacjami, instytucjami i związkami wyznaniowymi w celu integracji społeczności lokalnej i podmiotów działających na polu pomocy

³ Nadany Uchwałą Nr XXIV/496/12 Rady Miasta Gdańska z dnia 29 marca 2012 r. w sprawie zmiany nazwy Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Gdańsku oraz nadania statutu. Zgodnie z § 3 tej uchwały utraciła moc Uchwała Nr XVIII/551/2003 Rady Miasta Gdańska z dnia 30 grudnia 2003 r. w sprawie nadania statutu Miejskiemu Ośrodkowi Pomocy Społecznej w Gdańsku.

⁴ Nadany Zarządzeniem Nr 24/12 Ośrodka z dnia 7 maja 2012 r. w sprawie nadania Regulaminu Organizacyjnego Miejskiemu Ośrodkowi Pomocy Rodzinie w Gdańsku.

⁵ Dalej: „CPS”.

- społecznej, w tym przy realizacji kontraktów socjalnych lub indywidualnych programów wychodzenia z bezdomności;
- prowadzenie zintegrowanych działań na rzecz utrzymania i powrotu dziecka do rodziny biologicznej;
  - organizacja, koordynacja i rozwój poradnictwa rodzinnego;
  - organizacja, koordynacja i rozwój programów i projektów kierowanych do rodziny.

Za realizację zadań przez CPS (w zakresie działań dotyczących rodziny i dziecka) oraz przez Dział Wspierania Rodziny odpowiedzialny był Zastępca Dyrektora ds. Rodziny i Dziecka.

(dowód: akta kontroli str. 12-102, 691-697, 710-716, 1565-1583)

Zadania związane z przeciwdziałaniem przemocy realizowało od 244 (według stanu na 31.12.2012 r.) do 213 (według stanu na 30.06.2015 r.) pracowników socjalnych. Taki stan zatrudnienia spełniał wymóg art. 110 ust. 11 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej⁶, bowiem:

- na 1 pracownika socjalnego przypadało 1887 mieszkańców Gdańska (31.12.2012 r.);
- na 1 pracownika socjalnego przypadało 44 rodzin i osób samotnie wychowujących (30.06.2015 r.).

(dowód: akta kontroli str.: 962)

W okresie objętym kontrolą obowiązywała „Gdańska Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych do roku 2015”⁷ (dalej: „Strategia”). W Strategii zawarto m.in.:

- 1) analizę sytuacji (SWOT), tzn. identyfikację słabych i mocnych stron sposobu rozwiązywania problemów społecznych oraz identyfikację problemów grup osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, analizę zasobów oraz prowadzącą do określenia szans i zagrożeń w otoczeniu – analizę trendów przyszłości;
- 2) określenie grup osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i wykluczonych społecznie, tj.: osoby bezrobotne, bezdomne, osoby niepełnosprawne, dzieci i młodzież pozbawiona właściwej opieki rodziców biologicznych, absolwenci szkół, osoby starsze wiekiem, ofiary przemocy, osoby uzależnione, nosiciele wirusa HIV, osoby chore na AIDS, osoby opuszczające zakłady karne, osoby z grup dyskryminowanych z powodu płci, członkowie mniejszości narodowych i grup wyznaniowych, uchodźcy oraz ofiary klęsk żywiołowych;
- 3) osiem celów głównych oraz cele operacyjne (56) i cele szczegółowe (212) do realizacji celów głównych, terminy realizacji wszystkich celów, podmioty koordynujące i podmioty zaangażowane w realizację oraz źródła finansowania.

Zagadnienia związane z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie zostały ujęte w Strategii, w postaci różnych zapisów w poszczególnych celach szczegółowych i operacyjnych, m.in.:

- a) w celu głównym nr 2:

⁶ Dz. U. z 2015 r., poz. 163 ze zm. (dalej: „ustawa o pomocy społecznej”). Zgodnie z art. 110 ust. 11 ustawy o pomocy społecznej ośrodek pomocy społecznej zatrudnia pracowników socjalnych proporcjonalnie do liczby ludności gminy w stosunku jeden pracownik socjalny zatrudniony w pełnym wymiarze czasu pracy na 2000 mieszkańców lub proporcjonalnie do liczby rodzin i osób samotnie gospodarujących, objętych pracą socjalną w stosunku jeden pracownik socjalny zatrudniony w pełnym wymiarze czasu pracy na nie więcej niż 50 rodzin i osób samotnie gospodarujących.

⁷ W dniu 8 lipca 2004 r. Rada Miasta Gdańska uchwałą Nr XXVI/828/04 przyjęła „Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych”, a uchwałą Nr XIX/470/08 z dnia 31 stycznia 2008 r. nadała temu dokumentowi nazwę „Gdańska Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych”.

- stworzenie systemu współpracy i komunikacji instytucji i organizacji świadczących pomoc psychologiczną, socjalną i prawną ofiarom przemocy i ich rodzinom;
  - zapewnienie środków na bezpłatne korzystanie z pomocy psychologicznej, socjalnej i prawnej ofiarom przemocy i ich rodzinom;
- b) w celu głównym nr 4: powołanie specjalistycznego ambulatorium diagnostycznego dla ofiar przemocy;
- c) w celu głównym nr 6:
- istnienie wyraźnie określonych procedur postępowania związanych z zapewnieniem elementarnego bezpieczeństwa ofiarom różnych form przemocy;
  - stworzenie w mieście sieci Punktów Informacyjno-Konsultacyjnych;
  - opracowanie systemu działań chroniących osoby starsze przed przemocą;
  - prowadzenie akcji informacyjnych zwiększających świadomość społeczną o różnych rodzajach przemocy (w tym mobbingu);
  - przeszkolenie osób interweniujących w zakresie działań prawnych w sytuacjach przemocy;
  - opracowanie programów edukacyjnych dla liderów grup samopomocowych.

(dowód: akta kontroli str.: 103-149)

„Wojewódzki Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2013 – 2020” został uchwalony przez Sejmik Województwa Pomorskiego w dniu 26 kwietnia 2013 r. uchwałą Nr 590/XXIX/13. Do realizacji celu głównego, tj. „Ograniczanie skali zjawiska przemocy w rodzinie na terenie województwa pomorskiego” wyznaczono trzy następujące cele szczegółowe: 1. Przeciwdziałanie występowaniu zjawiska, 2. Podejmowanie skutecznych interwencji, 3. Ograniczenie skutków przemocy w rodzinie.

W latach 2012-2015 obowiązywały dwa programy przeciwdziałania przemocy w rodzinie⁸, tj. program przyjęty na lata 2010-2013 oraz program przyjęty na lata 2014-2016. Obydwa programy zawierały m.in.:

- diagnozy problemu przemocy w rodzinie na podstawie wyników m.in. badań ogólnopolskich przeprowadzonych przez Ośrodek Badania Opinii Publicznej, badań lokalnych – Gdańsk, przeprowadzonych przez Instytut Badań Społecznych na zlecenie Urzędu Miejskiego w Gdańsku oraz Ośrodka, badań i analiz własnych, danych z Policji, jednostek oświaty oraz wnioski wynikające z tych diagnoz⁹ (obszary problemowe wyznaczające kierunki działań¹⁰);

⁸ „Gdański Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2010-2013” przyjęty uchwałą Nr LIII/1491/10 Rady Miasta Gdańska (RMG) z dnia 30 września 2010 r. (dalej: „Program przeciwdziałania przemocy w latach 2010-2013”) oraz „Gdański Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2014 – 2016” przyjęty uchwałą Nr XLIX/1108/14 RMG z dnia 27 lutego 2014 r. (dalej: „Program przeciwdziałania przemocy w latach 2014-2016”).

⁹ W Programie przeciwdziałania przemocy w latach 2010-2013 zamieszczono m.in. wyniki badań wykonanych w 2007 r. przez Instytut Badań Społecznych (na próbie 1310 dorosłych mieszkańców Gdańska), z których wynikało m.in., że ponad co czwarty respondent miał doświadczenie dotyczące zamieszkiwania w gospodarstwie domowym dotkniętym problemem przemocy fizycznej (26 %), przemocy psychicznej doświadczyło 18,8 % ankietowanych, rzadziej zdarzało się żeby w gospodarstwach domowych ankietowanych dochodziło do przemocy ekonomicznej (14 %) bądź seksualnej (4 %). Badania własne Zespołu opracowującego projekt ww. Programu (badania ankietowe, których celem była diagnoza potrzeb i deficytów środowiska dzieci i młodzieży postrzegana przez „pracowników z pierwszej linii” – pedagogów, psychologów) wykazały, że na 15.576 dzieci uczęszczających do szkół było 886 dzieci (5,7 %), których dotyczy problem przemocy w rodzinie. W Programie przeciwdziałania przemocy w latach 2014-2016 zamieszczono „Diagnozę problemu przemocy w rodzinie” opracowaną na podstawie: badań ogólnopolskich przeprowadzonych przez OBOP, Millward Brown SMG/KRC, analizy faktów związanych z przemocą, oceny wielkości zjawiska i podejmowanych działań w oparciu dane z „Niebieskich Kart”, badań własnych Urzędu Miejskiego w Gdańsku i Ośrodka (m.in. w zakresie sytuacji osób starszych), danych przekazanych przez Centrum Interwencji Kryzysowej PCK, placówki oświatowe, Prokuraturę Apelacyjną w Gdańsku, Sąd Okręgowy. Z badań tych wynikało m.in., że ofiary przemocy domowej stanowiły 0,10 % populacji Miasta Gdańska w 2011 r. i 0,07 % w 2012 r.

¹⁰ W Programie przeciwdziałania przemocy w latach 2014-2016 sformułowano 14 wniosków wynikających (dotyczących) z diagnozy zjawiska przemocy w rodzinie. M.in.: prowadzenie kampanii społecznych informujących o możliwości uzyskania wsparcia, prowadzenie działań profilaktycznych, propagowanie właściwych postaw, stworzenie procedur ochrony osób

- cel główny *Zintegrowane systemowe przeciwdziałanie i rozwiązywanie problemu przemocy w gminie Gdańsk*, cele szczegółowe i operacyjne dla realizacji celu głównego;
- wskazanie koordynatora (Ośrodek) oraz podmioty współpracujące (m.in. Komenda Miejska Policji, Centrum Interwencji Kryzysowej PCK, Urząd Miejski, Gdańskie Centrum Profilaktyki Uzależnień, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Wojewódzki Ośrodek Terapii Uzależnień i Współuzależnienia, Gdańskie Stowarzyszenie Pedagogów Praktyków, Straż Miejska).

Zgodnie z § 3 uchwały RMG w sprawie przyjęcia Programu przeciwdziałania przemocy w latach 2010–2013 szczegółowy harmonogram zadań spójnych z celami założonymi w tym Programie był corocznie przyjmowany zarządzeniami Prezydenta Miasta Gdańska¹¹. Harmonogramy na lata 2012-2013 zawierały: opis zadania do zrealizowania, opisy konkretnych działań, wskaźniki wykonania zadań (np. liczba opracowanych materiałów informacyjno-edukacyjnych, liczba zajęć edukacyjnych, liczba osób objętych zadaniem ale bez podania docelowego poziomu – konkretnych wartości), źródło pozyskania wskaźnika (dokument potwierdzający realizację zadania), odpowiedzialnych za realizację, kwoty i źródła finansowania oraz terminy realizacji.

(dowód: akta kontroli str. 258-281)

W Programie przeciwdziałania przemocy w latach 2014-2016 przyjęto do realizacji cztery następujące cele szczegółowe:

- zintensyfikowanie działań profilaktycznych w zakresie problemu przemocy w rodzinie oraz propagowanie właściwych postaw i zachowań społecznych;
- dostosowanie do aktualnych potrzeb dostępności do specjalistycznej pomocy, ochrony oraz wsparcia osób dotkniętych przemocą w rodzinie;
- zapewnienie stałych form oddziaływań osób stosujących przemoc w rodzinie;
- zwiększenie skuteczności systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie i ochrony ofiar przemocy w rodzinie poprzez integrowanie działań i komunikację pomiędzy przedstawicielami instytucji i organizacji.

Powyższe cele były zgodne z celami określonymi w „Wojewódzkim Programie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2013 – 2020”. Dla każdego z czterech celów szczegółowych określono cele operacyjne wyznaczające: zadania do zrealizowania, opis konkretnych działań, wskaźniki wykonania zadań (np. liczba opracowanych materiałów informacyjno-edukacyjnych, liczba zajęć edukacyjnych, liczba osób objętych zadaniem), źródło pozyskania wskaźnika (dokument potwierdzający realizację zadania), harmonogram realizacji oraz odpowiedzialnych za realizację. Dla 26 spośród 28 zadań termin realizacji określono na lata obowiązywania Programu, tj. 2014-2016. W programie nie określono kosztów jego realizacji, natomiast wskazano źródła finansowania – środki budżetu Miasta Gdańska, dotacje oraz środki pozabudżetowe pozyskiwane z innych źródeł (dotacje, granty projektowe w ramach funduszy europejskich, środki pochodzące z sektora pozarządowego).

(dowód: akta kontroli str. 150-240)

Z realizacji ww. programów Ośrodek sporządził sprawozdania, w których zamieszczono, m.in.:

---

starszych, zwiększenie oferty pomocowej, podnoszenie kompetencji osób działających na rzecz przeciwdziałania przemocy, usprawnienie współpracy pomiędzy instytucjami współdziałającymi.

¹¹ Harmonogram na rok 2012 został przyjęty zarządzeniem Prezydenta Miasta Gdańska Nr 198/12 z dnia 14.02.2012 r., a Harmonogram na 2013 r. – zarządzeniem Prezydenta Miasta Gdańska Nr 1980/12 z dnia 27.12.2012 r.

- w sprawozdaniu za 2012 r. dane o realizacji 19 zadań w ramach 5 celów operacyjnych, a w sprawozdaniu za 2013 r. dane o realizacji 18 zadań w ramach 5 celów operacyjnych (tyle celów i zadań określono w harmonogramach na lata 2012-2013). Cele i zadania w sprawozdaniach były zgodne z określonymi w harmonogramach, jednak brak określenia w harmonogramach na lata 2012-2013 docelowych (zaplanowanych) wartości – poziomu wskaźników, uniemożliwia ocenę stopnia osiągnięcia założonych celów;
- w sprawozdaniu z realizacji zadań za 2014 r. dane o realizacji 28 zadań w ramach 4 celów szczegółowych. Cele i zadania w sprawozdaniu były zgodne z określonymi w harmonogramie. Spośród dwóch zadań zaplanowanych do wykonania i zakończenia w 2014 r. nie w pełni zrealizowano szkolenia dla osób pracujących z osobami dorosłymi niesamodzielnymi w zakresie rozpoznania przemocy (zaplanowano 18 szkoleń dla 210 osób, a przeprowadzono 10 szkoleń, w których uczestniczyło 31 osób). W I półroczu 2015 r. zrealizowano 5 kolejnych szkoleń dla 180 osób (dane ze sprawozdania z realizacji zadań za I półrocze 2015 r.). Pozostałe zadania były w trakcie realizacji.
(dowód: akta kontroli str. 652-689, 698-716)

1.1.2. Środki na realizację zadań związanych z przeciwdziałaniem przemocy

Plan wydatków Ośrodka w latach 2012 -2015 w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie zgłoszony w rozdziałach 85154¹², 85205¹³ i 85220¹⁴, był zgodny z potrzebami Ośrodka sformułowanymi w dokumentach pn. „Ocena zasobów pomocy społecznej” oraz „Zbiorczy projekt planu wydatków Ośrodka” sporządzanych na każdy rok objęty kontrolą. Plany finansowe oraz ich wykonanie przedstawiały się następująco:

- w 2012 r. 405,0 tys. zł, został w ciągu roku zwiększony do kwoty 431,4 tys. zł (tj. o 6,5%) i wykonany w kwocie 430,3 tys. zł (99,8% planu po zmianach);
- w 2013 r. 420,0 tys. zł, został w ciągu roku zwiększony do kwoty 428,3 tys. zł (tj. o 2,0%) i wykonany w kwocie 426,9 tys. zł (99,7% planu po zmianach);
- w 2014 r. 440,3 tys. zł, został w ciągu roku zwiększony do kwoty 469,3 tys. zł (tj. o 6,6%) i wykonany w kwocie 467,3 tys. zł (99,6% planu po zmianach);
- w 2015 r. 494,7 tys. zł, został w I półroczu zwiększony do kwoty 510,7 tys. zł (tj. o 3,2%) i wykonany w tym czasie w kwocie 162,5 tys. zł (31,8% planu po zmianach na 30.06.2015 r.).

W kolejnych latach okresu 2012-2015 (I półrocze) udział wydatków na przeciwdziałanie przemocy w wydatkach ogółem Miasta Gdańska utrzymywał się na zbliżonym poziomie i wynosił 0,06 % w 2012 r. oraz po 0,07 % w latach 2013-2014 i w I półroczu 2015 r. W tym samym okresie udział tych wydatków w łącznych wydatkach na pomoc społeczną (dział 852 klasyfikacji budżetowej) wynosił po 0,84 % (w 2012 r. i w 2014 r.), 0,87 % (w 2013 r.) oraz 0,82 % w I półroczu 2015 r. W latach 2012-2014 znacząco wzrosły wydatki na działania wobec sprawców przemocy, tj. od 10.200 zł w 2012 r. do 61.980 zł w 2014 r.

(dowód: akta kontroli str. 449, 719-766, 1133-1139)

¹² Przeciwdziałanie alkoholizmowi - szkolenia służb miejskich (MOPR, policja, zespół interdyscyplinarny).

¹³ Zadania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

¹⁴ Jednostki specjalistycznego poradnictwa, mieszkania chronione i ośrodki interwencji kryzysowej – prowadzenie ośrodka interwencji kryzysowej oraz grup korekcyjno-edukacyjnych dla sprawców przemocy.

Wzrastał także udział wydatków na przeciwdziałanie przemocy w planach wydatków ogółem Ośrodka, od 0,23 % w 2012 r. do 0,26 % w 2014 r. oraz 0,31 % w I półroczu 2015 r.

Dyrektor Ośrodka wyjaśniła, że Gdański Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2016 obliguje instytucje działające w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie do realizacji zadań w nim zawartych w ramach własnych budżetów. Planowane środki były dotychczas wystarczające na zabezpieczenie podstawowych potrzeb w tym zakresie. Określone w harmonogramach instytucji, a niezrealizowane zadania odzwierciedlane są w ich sprawozdaniach za kolejne lata na podstawie składanych przez nie informacji. Wśród nich znalazły się:

- system gromadzenia, przetwarzania danych i wymiany informacji oraz danych o zjawisku przemocy (w zakresie zasad dostępu do danych, diagnozy, utworzenia bazy informacji);
- z opóźnieniem, bo dopiero w roku 2015 udało się zrealizować zadanie dot. zapewnienia bezpieczeństwa i profesjonalnego wsparcia dla dzieci i młodzieży w formie specjalistycznych konsultacji z elementami terapii. Zadanie to jest obecnie realizowane ze środków pozyskanych w ramach Programu Oświatowego „Wspieranie Jednostek Samorządu Terytorialnego w Tworzeniu Systemu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie” z MPiPS¹⁵ edycja 2015 r.

Realizacja działań zawartych w programie na lata 2014-2016 rozłożona jest na cały okres jego obowiązywania i jest w trakcie realizacji.

(dowód: akta kontroli str. 286-296)

1.1.3. Działania podejmowane w celu wzmocnienia opiekuńczych i wychowawczych kompetencji rodziców w rodzinach zagrożonych przemocą

W okresie objętym kontrolą pracownicy Ośrodka realizowali łącznie dziewięć programów profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie i działań edukacyjnych służących wzmocnieniu opiekuńczych i wychowawczych kompetencji rodziców w rodzinach zagrożonych przemocą z czego cztery w okresie dłuższym niż jeden rok (odpowiednio trzy programy w 2012 r., trzy w 2013 r., dwa w 2014 r. i pięć w 2015 r.). Z udziału w ww. programach korzystało łącznie 6.673 osoby z tego: 768 osób w 2012 r., 4.639 osób w 2013 r., 25 osób w 2014 r. i 1.241 osób w I półroczu 2015 r., z czego:

a) w 2012 r.:

- „Sukces Gdańskiej Rodziny”: 266 osób (celem programu było diagnozowanie problemów rodzin, ich zasobów i barier poprzez indywidualny kontakt, spotkania grupowe dla rodzin, poradnictwo rodzinne);
- „Nasz sposób na przemoc”: 45 osób (celem programu było udzielanie pomocy dzieciom i młodzieży z rodzin zagrożonych pomocą w rodzinie poprzez: prowadzenie innowacyjnych form spędzania czasu wolnego, prowadzenie form aktywności wśród młodzieży, prowadzenie dodatkowych zajęć, np. asystentura biblioteczna);
- „Poradnia psychologicznego wspierania rodziny”: 457 osób (celem programu było udzielanie różnorodnych form pomocy psychologicznej dla par, małżeństw, rodzin dzieci i młodzieży poprzez: wsparcie dla rodzin w sytuacji zagrożenia rozwodem, zwiększenie umiejętności wychowawczych, zmniejszenie zachowań destrukcyjnych, szkoła dla rodziców);

¹⁵ Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej.

b) w 2013 r.:

- „Prowadzenie mediacji rodzinnych”: 20 osób (celem programu było zminimalizowanie ryzyka możliwych incydentów przemocy w rodzinie poprzez niedopuszczenie do eskalacji konfliktów przez ich wcześniejsze rozwiązywanie bądź złagodzenie ich natężania);
- „Poradnia psychologicznego wspierania rodziny”: 479 osób;
- „Centrum Interwencji Kryzysowej”: 4.140 osób (celem programu było świadczenie specjalistycznych usług w zakresie interwencji kryzysowej. Kompleksowe, zintegrowane, interdyscyplinarne działania podejmowane na rzecz osób, rodzin, całych grup będących w stanie kryzysu w celu zapobiegania utraconej równowagi w wymiarze psychicznym i społecznym, poradnictwo prawne, psychologiczne, pedagogiczne osobie/rodzinie w kryzysie);

c) w 2014 r.:

- „Prowadzenie mediacji rodzinnych”: 17 osób;
- „Specjalistyczne wsparcie dla kobiet oczekujących na poród dziecka oraz po porodzie (w tym nieletnie matki)”: 8 osób (celem programu było specjalistyczne wsparcie kobiet w ciąży i połogu w obszarze opieki i wychowywania dziecka);

d) w 2015 r. (I półrocze):

- „Specjalistyczne, Interdyscyplinarne Poradnictwo dla rodzin”: 54 osoby (celem programu było wzmocnienie rodzin w prawidłowym wypełnianiu funkcji rodzicielskich);
- „Centrum Interwencji Kryzysowej”: 1.057 osób;
- „Program osłony MPIPS – edycja 2015 Gdański Bezpieczny Dom”: 30 osób (celem programu było zwiększenie dostępności do działań profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie m.in. poprzez poradnictwo specjalistyczne dla ofiar przemocy, wsparcie rodziców, opracowanie diagnozy i analizy zjawiska przemocy w rodzinie);
- „Prowadzenie mediacji rodzinnych”: 9 osób;
- „Warsztaty dla rodziców - zajęcia psychoedukacyjne z zakresu kompetencji wychowawczych dla rodzin zagrożonych uzależnieniem od alkoholu”: 91 osób (celem programu było nabycie przez rodziców wiedzy lub zwiększenie ich umiejętności wychowawczych poprzez np. nawiązanie relacji z dzieckiem, modyfikowanie niepożądanych zachowań, postaw oraz wzmocnienie zachowań preferowanych).

Wszystkie ww. programy, w zależności od jego rodzaju i określonego celu, posiadały określonych realizatorów (od jednego do czterech) jak również w zależności od charakteru programu wskazany sposób jego realizacji (m.in. poradnictwo indywidualne, warsztaty, kursy, terapie, sesje mediacyjne, zajęcia grupowe). Ocena i ewaluacja programów w powiązaniu z przyjętymi celami i efektami była prowadzona przez placówki realizujące zadania m.in. na podstawie analizy określonych wskaźników (jakościowych i ilościowych), rezultatów, dokumentacji, sprawozdań i raportów. Wnioski wynikające z ich oceny i ewaluacji formułowane były w stosunku do wszystkich ww. programów i dotyczyły m.in. potrzeby kontynuacji zadań dla kolejnej grupy odbiorców. Żaden z dziewięciu programów realizowanych w ww. zakresie nie wymagał podejmowania działań w celu poprawy jego efektywności w związku z jego oceną i ewaluacją (w przypadku

jednego programu – realizowanego w I połowie 2015 r. – ocena taka nie została dokonana z uwagi na to, że był on w trakcie procesu ewaluacji).

(dowód: akta kontroli str. 1031-1034, 1600-1667)

Działania o charakterze profilaktycznym, poradnictwo i interwencje w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w szczególności poprzez działania edukacyjne służące wzmocnieniu opiekuńczych i wychowawczych kompetencji rodziców w rodzinach zagrożonych przemocą były też prowadzone w ww. okresie przez Urząd Miasta Gdańska (przy współpracy m.in. Ośrodka, Policji, Sądu rodzinnego, CPK¹⁶, szkół i innych jednostek należących do miasta), w ramach siedmiu programów profilaktycznych (trzech¹⁷ w 2012 r., po jednym¹⁸ w 2013 r. oraz 2014 r., oraz dwóch¹⁹ w 2015 r.), w których uczestniczyło łącznie 466 osób²⁰.

(dowód: akta kontroli str. 1036-1037)

W zakresie działań podjętych przez Ośrodek w związku ze wspólnym apelem Ministra Pracy i Polityki Społecznej oraz Rzecznika Praw Dziecka z dnia 8 października 2012 r.²¹ zastępca Dyrektora Ośrodka ds. Rodziny i Dziecka wyjaśniła, że podjęto następujące działania:

- w dniu 01.03.2013 r. Ośrodek wystosował „Apel Wrażliwości” adresowany do wszystkich służb, instytucji i specjalistów, organizacji pozarządowych, parafii, spółdzielni mieszkaniowych w Gdańsku mający na celu łączenie sił w reagowaniu na losy dzieci;
- wprowadzono „Procedurę interwencji w sytuacji krzywdzenia dziecka”²² zobowiązującą wszystkie podmioty i instytucje pracujące z dziećmi do opracowania i wraźniania polityk służących ochronie dziecka przed przemocą (stanowiła ona ulepszenie/uaktualnienie „Procedury Dziecku Krzywdzonemu” przyjętej do realizacji w 2005 r.²³);
- Ośrodek wprowadził „Politykę ochrony dziecka przed krzywdzeniem”²⁴;
- wdrożono Lokalny Proces Obiegu i Rozpatrywania Niebieskich Kart w Mieście Gdańsk, w zakresie działań logistyki szybkiego reagowania na sytuację podejrzenia przemocy w rodzinie;
- w Ośrodku powstała sieć łączników – Koordynatorów Grup Roboczych w 12 komórkach merytorycznych²⁵, których zadaniem jest inicjowanie działań z zakresu profilaktyki przemocy w rodzinie, a w przypadku wystąpienia przemocy wspólnie z innymi specjalistami i służbami miejskimi ustalają tok działań naprawczych;
- uruchomiono dyżury interwencyjne pracowników socjalnych Ośrodka po godzinach pracy (w dni wolne i świąteczne w celu zapewnienia całodobowej pomocy pracownika socjalnego w sytuacji przemocy w rodzinie) oraz „Punktu

¹⁶ Centrum Promocji Kultury.

¹⁷ Pod nazwą „Zdrowa mama - zdrowe relacje”, „Budujemy bezpieczną rodzinę” i „Błękitne laboratorium CIK PCK”.

¹⁸ Pod nazwą odpowiednio „Klub dla kobiet - ofiar przemocy w rodzinie z problemem alkoholowym” i „Dlaczego ja”.

¹⁹ Pod nazwą „EDU-FOSA-przeciw przemocy w rodzinie” i „Pomagamy mamom w Pelikanie”.

²⁰ „Zdrowa mama-zdrowe relacje” (23 osoby), „Budujemy bezpieczną rodzinę” (23 osoby), „Błękitne laboratorium CIK PCK” (61 osób), „Klub dla kobiet - ofiar przemocy w rodzinie z problemem alkoholowym” (196 osób), „Dlaczego ja” (53 osoby), „EDU-FOSA przeciw przemocy w rodzinie” (90 osób), „Pomagamy mamom w Pelikanie” (20 osób).

²¹ Proszono w nim o wzmożone działania mające na celu monitorowanie losów dzieci zagrożonych przemocą w rodzinie oraz o podejmowanie odważnych i skutecznych przedsięwzięć, które zapewnią ochronę dzieci przed krzywdzeniem ze strony ich najbliższych (pismo skierowane do Starostów, Wójtów, Burmistrzów i Prezydentów).

²² Przyjęta zarządzeniem Nr 197/15 Prezydenta Miasta Gdańska z dnia 18 lutego 2015 r.

²³ Zarządzeniem Nr 733/05 Prezydenta Miasta Gdańska z dnia 5 lipca 2005 r.

²⁴ Zarządzeniem Dyrektora Ośrodka Nr 34/15 z dnia 30 września 2015 r.

²⁵ W tym w ośmiu Centrach Pracy Socjalnej, Dziale ds. Seniorów, Dziale ds. Osób Niepełnosprawnych, Dziale Pieczy Instytucjonalnej, Dziale Pieczy Rodzinnej.

chwilowego pobytu” dla osób w nagłym kryzysie (m.in. sytuacji losowe) nie wymagających wsparcia specjalistycznego²⁶;

- opracowano Poradnik dla Specjalistów (będący przewodnikiem jak szybko i skutecznie postępować w sytuacji przemocy) oraz Poradnik dla Mieszkańca jak funkcjonuje Procedura Niebieskiej Karty (w celu zwiększenia wiedzy i zmniejszenia lęku związanego z ujawnieniem przemocy w rodzinie.

(dowód: akta kontroli str. 767-912)

Analiza 30 wybranych losowo spraw dotyczących przemocy wobec dzieci wykazała, że:

- każdorazowo podejmowano działania mające na celu monitorowanie losów dzieci zagrożonych przemocą w rodzinie w tym kierowano rodzinę do uczestnictwa w realizowanych przez Ośrodek projektach, udzielano wsparcia psychologicznego, w wymagających tego przypadkach zapewniano wsparcie kuratora, pedagoga szkolnego (działania mieściły się w zakresie wynikającym ze wspólnego apelu Ministra Pracy i Polityki Społecznej i Rzecznika Praw Dziecka z dnia 8 października 2012 r.). W 14 przypadkach podjęto decyzje o udzieleniu wsparcia przez asystenta rodziny;
- w ramach analizowanych spraw podjęto działania wobec 109 osób, a liczba interwencji podjętych w poddanych analizie środowiskach wyniosła łącznie 92;
- w każdym przypadku podejmowane działania obejmowały zarówno dzieci (np. zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze, zmiana miejsca zamieszkania, terapia rodzinna, diagnostyka specjalistyczna, nadzór kuratora), jak i rodziców/opiekunów (np. terapia rodzinna, porady specjalistyczne, nadzór kuratora, zgłoszenie do GKRPA²⁷). Ww. działania zapewniały ochronę dzieci przed dalszym krzywdzeniem, przy czym w 11 przypadkach dziecko umieszczono w pieczy zastępczej;
- w zależności od specyfiki sytuacji podejmowano współpracę z następującymi instytucjami: sąd rodzinny, GFIS²⁸, FOSA²⁹, GOPP³⁰, CIK³¹, GCPU³², prokuratura, kurator sądowy, placówki oświatowe i placówki medyczne;
- w każdym przypadku losy dzieci i ich rodzin/opiekunów były monitorowane (niezależne od siebie wizyty domowe: dzielnicowego i pracownika socjalnego, dla dzieci w większości przypadków dodatkowo pomoc pedagogiczno-psychologiczna w szkole) i stwierdzano poprawę funkcjonowania (np. podjęcie terapii przez rodziców, podjęcie pracy, poprawa kompetencji wychowawczych rodziców).

(dowód: akta kontroli str. 1030, 1038-1041)

1.1.4. Formy poradnictwa dla osób doświadczających przemocy w rodzinie

W Ośrodku zapewniono osobom doświadczającym przemocy możliwość korzystania z poradnictwa specjalistów – w przeliczeniu na pełny etat – odpowiednio:

- psychologów (11,75 w latach 2012-2013, 9,75 w 2014 r. oraz 10 w I półroczu 2015 r.);

²⁶ Podopieczni otrzymują w nim odzież na zmianę, ciepłą herbatę, możliwość przygotowania się do naprawy sytuacji życiowej.

²⁷ Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

²⁸ Gdańska Fundacja Innowacji Społecznych – wsparcie dzienne.

²⁹ Fundacja Oparcia Społecznego Aleksandry.

³⁰ Gdański Ośrodek Pomocy Psychologicznej dla Dzieci i Młodzieży.

³¹ Centrum Interwencji Kryzysowych – Polski Czerwony Krzyż.

³² Gdańskie Centrum Profilaktyki Uzależnień.

- prawników (12 w 2012 r., 11,5 w 2013 r., 11,35 w 2014 r. oraz 10,75 w I półroczu 2015 r.);
- pracowników socjalnych (193 w 2012 r., 182 w 2013 r., 173 w 2014 r. oraz 171 w I półroczu 2015 r.);
- specjalistów pracy z rodziną (po 7 w latach 2012, 2014 i w I półroczu 2015 r. oraz 8 w 2013 r.).

Osobom zgłaszającym inne potrzeby w zakresie poradnictwa zapewniono w okresie objętym kontrolą także dostęp do pomocy medycznej³³ (198 osób, w tym 25 dzieci) oraz pomocy zawodowej³⁴ (112 osób).

Inną (rozwijającą się) formą wsparcia osób doświadczających przemocy była pomoc udzielana przez osoby zatrudnione w Ośrodku na stanowisku asystenta rodziny (od 7 osób w 2012 r. do 24 osób w I półroczu 2015 r.).

(dowód: akta kontroli str. 442-443)

Z zakresów czynności tych osób wynikało, że do ich obowiązków należało m.in.:

- przeprowadzanie rozeznania i analizy potrzeb opiekuńczo-wychowawczych celem opracowania diagnozy sytuacji rodziny w zakresie m.in.: rozeznania problemów, wyodrębnienia trudności i problemów mających wpływ na funkcjonowanie rodziny;
- kierowanie rodzin do właściwych instytucji i organizacji udzielających specjalistycznego wsparcia, psychoedukacji, poradnictwa rodzinnego;
- podejmowanie działań interwencyjnych i zaradczych w sytuacji zagrożenia bezpieczeństwa dzieci i rodzin z problemami opiekuńczo-wychowawczymi;
- współpraca z zespołem interdyscyplinarnym lub grupą roboczą.

(dowód: akta kontroli str. 915-917)

Ze wszystkich dostępnych w Ośrodku form poradnictwa skorzystało w latach 2012-2015 (I półrocze) łącznie 2.498 osób, które doświadczyły przemocy w rodzinie. Szczegółowe dane dotyczące korzystania z poszczególnych form poradnictwa przedstawiały się następująco:

Forma poradnictwa	2012	2013	2014	I półrocze 2015	Razem
psychologiczna	161	224	299	271	955
prawna	71	97	137	117	422
socjalna	158	133	225	344	860
rodzinna	2	12	8	1	23
praca z dziećmi	7	9	29	22	67
medyczna	12	17	51	19	99
zawodowa	10	19	20	7	56
inne	16	-	-	-	16
Razem:	437	511	769	781	2498

(dowód: akta kontroli str. 442)

Realizując zadania związane z udzielaniem pomocy ofiarom przemocy w rodzinie Ośrodek korzystał wyłącznie z własnych pomieszczeń, przede wszystkim w CPS (w godzinach od 7.30 do 15.30). Według Zastępcy Dyrektora ds. Rodziny i Dziecka Ośrodek nie prowadził danych o tym jaki był średni czas oczekiwania na specjalistyczne konsultacje w poszczególnych latach. Zastępca Dyrektora

³³ Poprzez kierowanie do udzielenia pomocy przez odpowiednią placówkę służb medycznych.

³⁴ Poprzez kierowanie do Powiatowego Urzędu Pracy lub przedstawianie ofert pracy w Centrach Pracy Socjalnej Ośrodka w ramach aktywizacji zawodowej.

stwierdziła ponadto, że Miasto Gdańsk posiada bogaty zasób placówek pomocowych i organizacji pozarządowych udzielających wsparcia, m.in. osobom doznającym przemocy w rodzinie. Można stwierdzić, iż udzielenie pomocy powyżej 1 miesiąca miało miejsce w wyjątkowych sytuacjach nie mających wpływu z dostępnością usługi, a z sytuacji wynikających z prywatnych planów klientów do których się dostosowywano. Przykładem dostępności usług specjalistycznych oferowanych przez inne podmioty niż MOPR jest w szczególności:

- Wojewódzki Ośrodek Terapii Uzależnień – w godz. 8.00-20.00, sesje indywidualne dostosowane do potrzeb, 1 lub 2 razy w miesiącu;
- Miejska Poradnia Terapii Uzależnień – w godz. 8.00-19.00, konsultacje dostępne w ciągu 1-2 tygodni od zgłoszenia;
- Centrum Interwencji Kryzysowej – w sytuacji kryzysowej – całodobowo i niezwłocznie, kolejna konsultacja psychologiczna w ciągu 4 dni, najpóźniej w ciągu tygodnia od zgłoszenia;
- Centrum Niebieskich Kart – dyżur w poniedziałki – w godz. 12.00-15.00;
- Fundacja Oparcia Społecznego „Aleksandry” – w godz. 9.00-19.00, konsultacja specjalistyczna dostępna w ciągu 1-2 tygodni od zgłoszenia;
- Centrum Praw Kobiet – w pon.-czw. w godz. 10.00-18.00, piątki 10.00-15.00, konsultacja specjalistyczna dostępna w ciągu 2-3 dni od zgłoszenia;
- NEWW Polska Oddział w Gdańsku³⁵ – w godz. 13.00-18.00, konsultacja specjalistyczna dostępna w ciągu 1 tygodnia, również z uwzględnieniem imigrantek;
- Gdański Ośrodek Pomocy Psychologicznej – w godz. 7.00-20.00, średni czas oczekiwania na konsultacje do 2 tygodni, oczekiwanie na terapię rodzinną od 6-12 miesięcy;
- Poradnie Psychologiczno-Pedagogiczne – w godz. 8.00-18.00, konsultacje dostępne w ciągu 1-2 tygodni od zgłoszenia;
- Gdańskie Centrum Profilaktyki Uzależnień – w godz. 7.30-15.30, niezwłocznie na telefon zaufania, osobiście w ciągu 1 tygodnia;
- Diecezjalne Poradnie Rodzinne przy Archidiecezji Gdańskiej – zapisy w godz. 9.00-14.00, dostępna w ciągu 2 tygodni od zgłoszenia;
- Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych – pon., wt., czw. w godz. 8.30-17.30, środa 8.30-15.30.

(dowód: akta kontroli str. 1020-1026)

Dyrektor Ośrodka wyjaśniła m.in., że: w mieście Gdańsk pomoc osobom doświadczającym przemocy realizowana jest w oparciu o ustawę z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 13 września 2011 r. w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta”. Zarządzeniem nr 1866 Prezydenta Miasta Gdańska z dnia 7 grudnia 2010 r. został powołany Zespół Interdyscyplinarny. Działanie Zespołu określa regulamin zawarty w Uchwale Rady Miasta Gdańska LII/1492/10 z dnia 30 września 2010 r. Zarówno skład Zespołu Interdyscyplinarnego, jak i grup roboczych powoływanych przez Zespół Interdyscyplinarny, stanowią przedstawiciele różnych służb i instytucji, których działania są zbieżne z niezbędnym prowadzeniem interwencji kryzysowej (bezpieczeństwa, ochrony, zdrowia, edukacji). Poprzez łączenie kompetencji, wiedzy i umiejętności (szczególnie przedstawiciele pomocy społecznej, gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, terapeutów poradni odwykowych, pedagogów, psychologów szkolnych, coraz częściej asystentów i kuratorów zawodowych) działania przynoszą coraz lepsze

³⁵ Stowarzyszenie Współpracy Kobiet, NEWW.

efekty i skuteczniej udzielaną pomoc osobom doznającym przemocy. Wpływ na celowe „dostarczenie” właściwej pomocy ma wzajemne poznanie specjalistów pracujących w Gdańsku, korzystanie z ich kompetencji zawodowych, ale też systematyczne podnoszenie wiedzy i umiejętności pracy z osobami uwikłanymi w przemoc. Przyjęte kierunki działań wymienionych służb wchodzących w skład Zespołu Interdyscyplinarnego, jak i grup roboczych, są spójne z przyjętą Uchwałą nr 1108/2014 Rady Miasta Gdańska z 27 lutego 2014 r. Gdańskiego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2016. Dodatkowo zostały opracowane procedury wewnętrzne, które pozwoliły na uwzględnienie specyfiki działań w środowisku Gdańska. Przykładem takich działań są:

- opracowany Proces obiegu i rozpatrywania Niebieskich Kart w Mieście Gdańsk „Niebieska Karta niesie pomoc” uwzględniający specyfikę dużego miasta;
- opracowane w roku 2013 w Miejskim Ośrodku Pomocy Rodzinie wewnętrzne procedury postępowania dotyczące odebrania dziecka ze środowiska i działania w ramach Niebieskiej Karty;
- w Gdańskim Programie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2016 zostały doprecyzowane lokalne terminy podejmowania działań przez grupy robocze dla usprawnienia działań ochronnych wobec osób doświadczających przemocy.

Dyrektor Ośrodka podkreśliła, że dostosowaniem działań w zakresie przeciwdziałania przemocy do specyfiki Miasta jest zapis w programie: *„Doskonalenie obecnego systemu ochrony i pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie przy jednoczesnym zapewnieniu stałych form oddziaływań wobec osób stosujących przemoc w rodzinie, a także rozbudowanie systemu współpracy międzyinstytucjonalnej ma przyczynić się do bardziej zintegrowanego systemu pomocowego na rzecz gdańskiej rodziny. Nadrzędnym działaniem są nie tylko oddziaływania profilaktyczne, ale również szybkie rozpoznanie zjawiska przemocy w rodzinie, a następnie przywrócenie osobom doznającym przemocy zdolności w zakresie godnego i bezpiecznego funkcjonowania w rodzinie. Dlatego też zakłada się aktywne włączenie w realizację Programu wszelkich służb mających styczność w codziennej pracy z rodziną. Ważnym elementem rozwoju systemu ochrony i pomocy jest z jednej strony kompleksowe wsparcie osób zagrożonych przemocą, z drugiej zaś reintegracja i praca nad sprawcą stosującym przemoc”*.

Dostępne formy pomocy realizują poszczególne instytucje i podmioty pomocowe działające na terenie miasta. Posiadają szeroki zakres usług i również za ich pośrednictwem osoby doświadczające przemocy uzyskują wsparcie, a pomoc adresowana jest krótko lub długoterminowo. Wśród dostępnych form oddziaływań w pomocy osobom doświadczających przemocy w rodzinie są między innymi:

- organizowane kampanie edukacyjne, festyny miejskie, szkolenia służb miejskich podnoszące wiedzę w zakresie pracy z rodziną uwikłaną w przemoc;
- opracowywane poradniki/informatory dla mieszkańców i specjalistów;
- organizowane od 2011 r. dyżury interwencyjne pracowników socjalnych po godzinach pracy Ośrodka i w dni wolne od pracy; dyżury są odpowiedzialnością na działania służb miejskich w sytuacji różnych zagrożeń, w szczególności związanych z przemocą wobec dzieci;
- zapewnienie poradnictwa prawnego, psychologicznego, pedagogicznego, socjalnego i terapii.

Według Dyrektora Ośrodka najbardziej skutecznymi formami pomocy są: szybka reakcja służb interweniujących, odizolowanie sprawcy przemocy od ofiary przemocy,

wsparcie psychologiczne; zapewnienie bezpiecznego miejsca w hostelu i praca socjalna. Za najbardziej powszechne i dostępne uznać należy: terapie uzależnień, pomoc psychologiczną, pomoc pedagogiczną, pomoc prawną, pracę socjalną.

Najbardziej uciążliwymi trudnościami są:

- długoterminowe postępowania sądowe w zakresie ograniczenia lub pozbawienia władzy rodzicielskiej;
- skierowania i wykonanie pełnej diagnozy rodziny w Regionalnym Ośrodku Diagnostyczno-Konsultacyjnym;
- uregulowanie kontaktów rodzica z dzieckiem;
- długie oczekiwanie na wizytę u lekarza psychiatry, w tym dziecięcego;
- niewystarczająca oferta terapii rodzin i terapii systemowej;
- kompleksowa diagnostyka rodzin.

Osoby doświadczające przemocy odpowiednio zmotywowane, zdecydowanie częściej korzystają z oferowanej pomocy, potrafią po wsparciu specjalisty bardziej obiektywnie ocenić i zmienić swoją sytuację. Osoby podejrzane lub stosujące przemoc pomimo zmotywowania, w około 70% nie korzystają z pomocy w formie oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych. Dopiero postanowienia sądu bądź prokuratury o nakazie opuszczenia mieszkania bądź zakazie kontaktów w większości przypadków zwiększają bezpieczeństwo osób doświadczających przemocy w rodzinie.

Wśród form nieprzewidzianych w ustawie są stosowane w Gdańsku takie formy jak:

- mediacje, dla osób gotowych do ich podjęcia i w sytuacjach na to pozwalających;
- przydzielenie asystenta rodziny (z dotychczasowych obserwacji wynika, że jest to dobra formuła regularnego wspierania osoby pokrzywdzonej ze szczególnym uwzględnieniem bezpieczeństwa dzieci w tych rodzinach);
- pomoc psychotraumatologiczna (niezbędna dla osób, które doświadczyły traumy, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci doświadczających przemocy i nadużyć seksualnych).

Dyrektor Ośrodka przedstawiła propozycję następujących uregulowań ustawowych:

- obligatoryjne włączenie kuratorów sądowych do pracy w grupach roboczych,
- obligatoryjny nakaz sądowy lub prokuratorski opuszczenia mieszkania przez sprawcę przemocy nadużywającego alkoholu do czasu ukończenia terapii uzależnień,
- obligatoryjne zobowiązanie sprawcy przemocy przez Sąd do podjęcia i ukończenia programu korekcyjno-edukacyjnego, przy jednoczesnym zawiadomieniu prokuratury i wydaniu nakazu opuszczenia lokalu.

(dowód: akta kontroli str. 286-401)

Pracownicy Ośrodka pracujący z rodzinami oraz mający styczność z osobami, które doświadczyły przemocy w rodzinie uczestniczyły w 60 szkoleniach przeprowadzonych w okresie objętym kontrolą (17 szkoleń w 2012 r., 15 w 2013 r., 16 w 2014 r. oraz 12 w I półroczu 2015 r.). Prowadzącymi szkolenia (których łączny koszt wyniósł 95.822 zł) były m.in. Stowarzyszenie na Rzecz Przeciwdziałania Przemocy „Niebieska Linia”, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej, Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie, Centrum Interwencji Kryzysowej PCK, „Concepta” Robert Smyczyński. Osoby mające kontakt z poszkodowanymi i sprawcami posiadały następujące zaświadczenia o ukończeniu kursów, m.in.:

- „Praca z ofiarą i sprawcą przemocy” – 36 osób;
- „Grupy robocze w praktyce” – 22 osoby;
- „Skuteczna Interdyscyplinarna Grupa Robocza” – 15 osób;

- „Rozpoznawanie symptomów molestowania seksualnego–diagnoza i interwencja” – 11 osób;
- „Praca ze sprawcą przemocy” – 4 osoby.

Koordinacja i prowadzenie (we współpracy z pracownikami CPS i innych komórek Ośrodka) działań w zakresie interwencji kryzysowej oraz przeciwdziałania przemocy w rodzinie, udzielanie doradztwa merytorycznego pracownikom ww. komórek, koordynacja procedury Niebieskie Karty oraz inne zadania związane z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie należały do obowiązków głównego specjalisty ds. interwencji kryzysowej. Pracownik zatrudniony na tym stanowisku posiadał zaświadczenia i certyfikaty o ukończeniu szkoleń w zakresie:

- „Skuteczna interdyscyplinarna grupa robocza”;
- „Interwencja i pomoc psychologiczna w sytuacjach kryzysowych”;
- „Koordynacja procedury Niebieskie Karty”;
- „Procedura pomocy dziecku krzywdzonemu oraz członkom rodziny dotkniętej przemocą”;
- „Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie i przemocy ze względu na płeć”;
- „Przestępstwa przeciwko wolności seksualnej”.

(dowód: akta kontroli str. 918-927, 948-972)

Główny specjalista ds. interwencji kryzysowej przeprowadzał wewnętrzne szkolenia dla pracowników Ośrodka i placówek współpracujących w obszarze i bezpieczeństwa dziecka. W 2015 r. przeszkolono 263 osoby m.in. w zakresie procedury Niebieska Karta, budowanie projektów „Polityka ochrony dziecka przed krzywdzeniem”, odbiór-zabezpieczenie dzieci w trybie postanowień i interwencji. Poza pracownikami Ośrodka w szkoleniach uczestniczyli m.in. policjanci, pedagodzy i psychologowie ze szkół i przedszkoli.

(dowód: akta kontroli str. 1027-1029)

Na terenie Miasta Gdańska działały trzy punkty konsultacyjne oraz dwa telefony zaufania, z których jeden funkcjonował całodobowo, a drugi w godz. 7.30-15.30 od poniedziałku do piątku. W okresie objętym kontrolą z tych form pomocy skorzystało 9.543 osoby, tego 3.439 osoby, które doświadczyły przemocy.

(dowód: akta kontroli str. 444)

W ramach realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w kolejnych latach okresu objętego kontrolą na terenie Miasta Gdańska:

- zrealizowano odpowiednio: po 5 (w latach 2012-2013) i po 7 (w 2014 r. oraz w I półroczu 2015 r.) programów, w których uczestniczyły łącznie 334 osoby;
- funkcjonowało odpowiednio: siedem, pięć, cztery oraz osiem grup wsparcia, w których uczestniczyło 229 osób;
- funkcjonowało odpowiednio: dwie, cztery, sześć i cztery grup terapeutycznych, w których uczestniczyło odpowiednio: 92 osoby, 120 osób, 125 osób oraz 88 osób.

Łączne koszty poniesione przez Miasto Gdańsk na realizację powyższych działań wyniosły: 43 tys. zł w 2012 r., 38 tys. zł w 2013 r., 23 tys. zł w 2014 r. oraz 79 tys. zł w I półroczu 2015 r.

(dowód: akta kontroli str. 446)

1.1.5. Zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie ochrony przed dalszym krzywdzeniem i bezpiecznego schronienia

W całym okresie objętym kontrolą w celu zabezpieczenia schronienia osobom dotkniętym przemocą Ośrodek zawarł dwie umowy z Pomorskim Zarządem

Okręgowym Polskiego Czerwonego Krzyża na prowadzenie Centrum Interwencji Kryzysowej wraz z hostelem z 10 miejscami. Miejsca hostelowe usytuowano w Gdańsku-Nowym Porcie w budynku stanowiącym własność Miasta Gdańska³⁶.

(dowód: akta kontroli str. 928-947)

Całodobowy, bezpłatny pobyt w hostelu zapewniony był maksymalnie przez okres 3 miesięcy.

W tym czasie stosowano procedurę obejmującą przede wszystkim:

- powołanie grupy roboczej w ścisłej współpracy z klientem, która podejmowała działania mające na celu złożenie wniosku o przydział lub przyspieszenie przyznania lokalu socjalnego w zależności od indywidualnej sytuacji osoby;
- wystąpienie na drogę sądową o nakaz opuszczenia lokalu przez sprawcę;
- zorganizowanie przez pracownika socjalnego pomocy prawnej oraz świadczenia pomocy w sformułowaniu wniosku o przyznanie lokalu socjalnego.

W razie konieczności istniała możliwość odizolowania sprawcy od ofiary przemocy w rodzinie w Centrum Treningu Umiejętności Społecznych³⁷, a w sytuacjach wymagających dłuższego odizolowania osób doświadczających przemocy od sprawcy przemocy, szczególnie kobiet, zapewnione było schronienie m.in. w:

- Domu Samotnej Matki prowadzonym przez Caritas Archidiecezji Gdańskiej;
- placówce prowadzonej przez Stowarzyszenie Opiekuńczo-Resocjalizacyjne „Prometeusz” (2 mieszkania);
- domu dla kobiet prowadzonym przez Pomorskie Centrum Pomocy Bliźniemu Monar Markot (5 mieszkań)³⁸.

W latach 2012-2014 z miejsc hostelowych skorzystały 264 osoby³⁹.

(dowód: akta kontroli str. 286-296, 973-991)

Mieszkania (wyłącznie socjalne) otrzymały cztery rodziny⁴⁰, składające się z 9 osób. Według Ośrodka:

- na przyznanie mieszkania oczekiwało 13 rodzin doświadczających przemocy – 1 w 2013 r. oraz 12 w 2014 r.;
- wykwaterowano dwóch sprawców przemocy.

(dowód: akta kontroli str. 445)

Zasady wynajmowania lokali mieszkalnych (w tym socjalnych, komunalnych, chronionych) wchodzących w skład mieszkaniowego zasobu Miasta Gdańska oraz zasad udzielania pomocy w wynajęciu takich lokali w zasobach Towarzystw Budownictwa Społecznego zostały określone w uchwale Nr XXII/651/04 Rady Miasta Gdańska z dnia 25 marca 2004 r.⁴¹. Prezydent Miasta Gdańska wyjaśnił m.in., że *mieszkania dla ofiar przemocy wskaziwane są w pierwszej kolejności w porozumieniu z Miejskim Ośrodkiem Pomocy Rodzinie. W tym przypadku nie*

³⁶ W okresie objętym kontrolą obowiązywały dwie umowy zawarte na prowadzenie hostelu, tj. umowa z dnia 30.12.2009 r. zawarta pomiędzy byłym Dyrektorem Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej i Polskim Czerwonym Krzyżem Pomorskim Zarządem Okręgowym (umowa zawarta na okres: 01.01.2010 r. - 31.12.2012 r.) oraz umowa z dnia 02.01.2013 r. zawarta pomiędzy Dyrektorem Ośrodka i Pomorskim Oddziałem Okręgowym PCK (umowa zawarta na okres: 01.01.2013 r. - 31.12.2015 r.).

³⁷ Zarządzeniem Prezydenta Miasta Gdańska nr 1491/13 z dnia 12 listopada 2013 r. wprowadzony został „Model Centrum Treningu Umiejętności Społecznych (CTUS)” jako zespół działań interdyscyplinarnych podejmowanych przez jednostki realizujące, których celem jest zapewnienie tymczasowych pomieszczeń osobom i rodzinom eksmitowanym, a następnie wdrożenie programu wzmożonej aktywizacji i reintegracji społecznej tych osób poprzez kształtowanie ich umiejętności pozwalających na wyprowadzenie z trudnej sytuacji. Zadania Ośrodka zostały określone w paragrafie 5 tego dokumentu m.in. zawarcie umowy na prowadzenie CTUS, przygotowanie diagnozy środowiska potencjalnych beneficjentów.

³⁸ Ośrodki, z których korzystały osoby z wiodącą dysfunkcją bezdomności, której często współtowarzyszy przemoc w rodzinie. Dane z Ośrodka oraz z informacji Prezydenta Miasta Gdańska.

³⁹ 76 osób w 2012 r., 107 osób w 2013 r., 81 osób w 2014 r. – dane ze sprawozdań złożonych do Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej.

⁴⁰ Po jednej rodzinie w 2012 r. oraz w I półroczu 2015 r., dwie rodziny w 2014 r.

⁴¹ Tekst jednolity tej uchwały został ogłoszony w Obwieszczeniu Rady Miasta Gdańska z dnia 29 sierpnia 2013 r.

sporządza się list oczekujących, a pomoc udzielana jest w miarę na bieżąco. Zaznaczyć należy, że czas udzielenia pomocy uzależniony jest również od indywidualnych oczekiwań beneficjenta pomocy (lokalizacja lokalu, jego standard, typ ogrzewania itp.). W chwili obecnej toczą się prace nad przygotowaniem i wdrożeniem Modelu Mieszkalnictwa Wspomagane.

(dowód: akta kontroli str. 1596-1599)

Przewodniczący Zespołu Interdyscyplinarnego⁴² wyjaśnił m.in., że w zakresie dokumentowania prowadzonych działań nie prowadzi się zbiorczych zestawień ani też analiz środków zastosowanych wobec sprawców przemocy przez organy ścigania ani też wymiar sprawiedliwości. Stwierdził ponadto, że: opierając się jednak na jego praktyce bieżącego zapoznawania się z działaniami Zespołu (w szczególności Grup roboczych) w ramach procedury, jego udziału w spotkaniach niektórych grupach Roboczych, analizie dokumentacji w momencie wnioskowania o zakończenie działań oraz wysłuchiwanie relacji podczas spotkań Zespołu Interdyscyplinarnego, kiedy to koordynatorzy z CPS i Policji dzielą się z pozostałymi członkami Zespołu spostrzeżeniami, opiniami i własnymi wnioskami dotyczącymi przebiegu procedury, może stwierdzić, że najczęściej spotykanymi środkami zapobiegawczymi stosowanymi wobec sprawców przemocy są dozór Policji i nakaz opuszczenia lokalu mieszkalnego. Stosowanie tego środka nasiliło się w ostatnich trzech latach, a szacunkowa liczba wydanych nakazów to ok. 15-20 w skali jednego roku. W latach poprzednich środek ten był stosowany niezwykle rzadko. Jeżeli zaś chodzi o stosowanie środków karnych przez sądy, spotyka się sporadyczne nakładanie na sprawców środków karnych probacyjnych, w szczególności dotyczących: nakazu powstrzymywania się od używania alkoholu; poddaniu się leczeniu odwykowemu. Informacje takie uzyskują członkowie Grup Roboczych (koordynatorów NK) od członków rodzin (osób pokrzywdzonych) lub zwracając się do organów z prośbą o wydanie postanowień.

Odnosnie wiedzy Zespołu Interdyscyplinarnego na temat sprawców przemocy po zakończeniu procedury Niebieska Karta Przewodniczący tego Zespołu wyjaśnił m.in., że praktyką jest, że działania w ramach procedury NK prowadzone są przez Zespół Interdyscyplinarny zgodnie z metodologią wynikającą z rozporządzenia RM z dnia 13.09.2011 r. oraz wypracowanych procedur wewnętrznych. Bezpośrednie działania dotyczące osób doświadczających lub stosujących przemoc kończą się w momencie przyjęcia wniosku Grupy Roboczej dot. zakończenia działań, ustania przemocy lub zrealizowania indywidualnego planu pomocy. W związku z tym, Zespół nie prowadzi cyklicznych działań monitorujących dalsze losy rodzin, o których mowa. Niemniej jednak, w zaleceniach stanowiących element wniosku o zakończenie działań znajdują się często rekomendacje dotyczące monitorowania sytuacji osoby/osób doświadczających przemocy, a także stosujących przemoc. Monitorowanie takie dokonywane jest przez pracowników socjalnych i/lub Policję w ramach właściwości i kompetencji.

(dowód: akta kontroli str. 1017-1019)

1.1.6. Działania na rzecz zmiany postrzegania przez społeczeństwo problemu przemocy w rodzinie, w tym przyczyn i skutków przemocy

W Programie przeciwdziałania przemocy w latach 2010-2013 jako Cel operacyjny Nr 1) przyjęto podnoszenie świadomości mieszkańców Gdańska o zjawisku i możliwościach przeciwdziałania przemocy.

⁴² Powołanie i funkcjonowanie Zespołu Interdyscyplinarnego opisano w pkt 2.1. niniejszego wystąpienia.

W Harmonogramie działań na lata 2012-2013 zapisano, że cel ten zamierzano osiągnąć m.in. poprzez propagowanie wiedzy o zjawisku przemocy, również z zakresu dostępu do pomocy prawnej.

Ze sprawozdań z realizacji Programu w ww. okresie wynikało, że zadanie to zrealizowano następująco:

- wydrukowano 26.928 ulotek, 150 plakatów i 185 informatorów;
- zorganizowano 1.162 spotkania i prelekcje, 1.171 festynów, 705 warsztatów, 12 wykładów (łącznie liczba uczestników: 53.380).

W Programie przeciwdziałania przemocy w latach 2014 – 2016 jako Cel szczegółowy Nr 1 przyjęto zintensyfikowanie działań profilaktycznych w zakresie problemu przemocy w rodzinie oraz propagowanie właściwych postaw i zachowań społecznych. Cel ten zamierzano osiągnąć poprzez realizację trzech celów operacyjnych.

Ze sprawozdań z realizacji Programu wynikało, że w 2014 r. oraz w I półroczu 2015 r. m.in.:

- opracowano 1000 szt. materiałów informacyjno-edukacyjnych;
- zorganizowano 317 kampanii i spotkań obywatelskich, 123 seminaria;
- przeprowadzono 3.575 zajęć edukacyjnych, w których wzięło udział 38.368 osób;
- prowadzono platformę Gdańskiego Forum Profilaktyki Uzależnień;
- zorganizowano 549 grup warsztatowych „Szkoła dla rodziców”.

(dowód: akta kontroli str. 652-687, 698-709, 717-718)

Szczegółowe dane o działalności Ośrodka znajdowały się na stronie internetowej (www.mopr.gda.pl), w tym m.in. dane o formach wsparcia dla rodzin i dzieci, aktualnie realizowanych projektach, projektach zakończonych, dane teleadresowe wszystkich jednostek (komórek) organizacyjnych, możliwościach kontaktu, dojazdu.

Zastępca Dyrektora ds. Rodziny i Dziecka wyjaśniła, że Ośrodek współpracuje z mediami przy organizacji kampanii edukacyjno-społecznych mających na celu podniesienie świadomości społecznej w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie, szczególnie z TVP 1, TVP 2, TVP Gdańsk, TVP Info, TVN, TV Pomorska, TV Teletronik, TVN, Radio Gdańsk, Tok Fm, Radio Złote Przeboje, Radio Plus, Radio Zet, RFM FM, Eska, Dziennik Bałtycki, Polska The Times, Wprost, Gazeta Wyborcza, Dobre Wiadomości, Polityka, Trójmiasto.pl, www.gwe24, www.gdańsk.pl oraz portale społecznościowe. Ponadto cyklicznie odbywają się interdyscyplinarne spotkania z przedstawicielami Policji, szkolenia lokalne dla pielęgniarek, wykłady na konferencjach i seminariach dla lekarzy i pielęgniarek szpitali i poradni rodzinnych oraz lokalne spotkania dla seniorów. Przedstawiciele Ośrodka i Zespołu Interdyscyplinarnego współpracują z centrum Wspierania Imigrantów i Imigrantek w indywidualnych przypadkach rodzin cudzoziemców. Ponadto zaangażowani są w budowanie gdańskiego Modelu Integracji Imigrantów.

(dowód: akta kontroli str. 1020-1026)

1.1.7. Ocena i ewaluacja efektów działań na rzecz pomocy osobom doświadczającym przemocy

Ocena efektów działań w latach 2010-2013 na rzecz pomocy ofiarom przemocy została zawarta w diagnozie problemu przemocy w rodzinie sformułowanej w „Gdańskim Programie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2016”. Wskazano w niej m.in., że zaktualizowana procedura „Niebieska Karta” jest nadmiernie zbiurokratyzowana i czasochłonna. Ośrodek oraz Zespół Interdyscyplinarny niezwłocznie po wejściu

w życie nowej procedury opracował do stosowania logistyczny „Proces obiegu i rozpatrywania „Niebieskich Kart” – Niebieska Karta niesie pomoc”. Następnie ZI przyjął do realizacji formularz „Zwoływania Grup Roboczych” w celu przyspieszenia działań interwencyjnych. Kolejnym etapem doskonalenia było opracowanie „Wewnętrznych procedur postępowania w przypadku wszczęcia Procedury „Niebieska Karta”. Po kilkunastu miesiącach funkcjonowania nowej procedury „Niebieska Karta” dokonano analizy wszczętych interwencji w 2012 r. Oprócz statystyk policyjnych zebrano informacje z Urzędu Miejskiego w Gdańsku, Centrum Interwencji Kryzysowej PCK, placówek oświatowych, prokuratury i sądu. W latach 2011-2012 przeprowadzone zostały dwa badania sytuacji osób starszych (z badań wynikało, że 30 % badanych doświadczyło przemocy). Dane pochodzące z 37 gdańskich szkół i 8 przedszkoli wskazały na brak rzeczywistego rozeznania rozmiarów zjawiska przemocy w rodzinie. Dzieci i młodzież dotknięte przemocą mogły uzyskać pomoc w Gdańskim Ośrodku Pomocy Psychologicznej dla Dzieci i Młodzieży (w 2011 r. zarejestrowano 330 osób, a w 2012 r. – 364 osoby). Jako niepokojący uznano fakt, iż wzrasta liczba osób zgłaszających się z powodu wykorzystania seksualnego dziecka (24 w 2010 r. oraz 109 w 2013 r.). Z danych Sądu Okręgowego w Gdańsku wynikało, że przypadki stosowania przemocy w rodzinie bardzo rzadko były przedmiotem postępowania karnego. Na podstawie przeprowadzonej analizy zespół budujący projekt Programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie w latach 2014-2016 sformułował 14 wniosków, które przełożyły się na treść celów przyjętych do realizacji w tym programie, m.in.:

- konieczność prowadzenia kampanii społecznych informujących o możliwości udzielenia wsparcia, a tym samym zwiększenia świadomości na temat przemocy w rodzinie;
- prowadzenie działań profilaktycznych poprzez działania edukacyjne służące wzmocnieniu opiekuńczych i wychowawczych kompetencji rodziców w rodzinach zagrożonych przemocą;
- stworzenie procedur ochrony osób starszych niepełnosprawnych przed przemocą;
- zapewnienie szerszej i natychmiastowej oferty pomocy osobom doświadczającym przemocy w rodzinie;
- podnoszenie kompetencji osób działających na rzecz przeciwdziałania przemocy.

(dowód: akta kontroli str. 207- 235, 1084-1132)

Natomiast w podsumowaniu sprawozdania z realizacji w 2014 r. celów i zadań określonych w Programie przeciwdziałania przemocy w latach 2014-2016 zapisano, że z informacji, sprawozdań oraz opinii przedstawionych przez 47 miejskich instytucji współdziałających przy realizacji programu wynikały m.in. następujące ograniczenia i niedobory oferty pomocowej na terenie miasta:

- niewystarczająca ilość interwencyjnych miejsc pobytu dla osób podejrzanych o stosowanie przemocy (Centrum Treningu Umiejętności Społecznych);
- zbyt mała ilość miejsc udzielających pomocy osobom potrzebującym oraz trudność w kierowaniu klienta do odpowiedniej placówki (Gdańskie Centrum Profilaktyki Uzależnień);
- brak kampanii społecznych w mieście, po zgłoszeniu przemocy brak wglądu w rozwój sytuacji, nieznaną skuteczność interwencji (Towarzystwo Profilaktyki Środowiskowej „Mrowisko”);
- brak motywacji do zmiany rodziców uwikłanych w przemoc, opór rodziców przed zmianą (Gdański Ośrodek Pomocy Psychologicznej dla Dzieci i Młodzieży);

- niewystarczające środki finansowe na bieżącą działalność (Centrum-Caritas Archidiecezji Gdańskiej, Centrum Wsparcia Dzieci i Młodzieży, Towarzystwo Wspierania Potrzebujących „Przystań”).

Wszystkie wnioski i uwagi zostały przedłożone Zespołowi Interdyscyplinarnemu do rozpatrzenia i ewentualnego uwzględnienia jeszcze w okresie realizacji Programu przeciwdziałania przemocy w latach 2014-2016 lub w kolejnym programie przeciwdziałania przemocy w rodzinie (po 2016 r.). W sprawozdaniu z działalności Zespołu Interdyscyplinarnego ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie w Gdańsku za 2014 r.⁴³ określono także główne kierunki działania Zespołu Interdyscyplinarnego na 2015 r., w tym m.in.:

- usprawnianie procesu monitorowania przebiegu procedury, bieżącego modyfikowania i poprawy skuteczności działań;
- rozpowszechnienie formularzy A procedur Niebieskich Kart w podmiotach i instytucjach na terenie miasta uprawnionych do działania w ramach procedury;
- organizacja edukacyjnych spotkań na terenie 8 CPS dla realizatorów procedury Niebieska Karta z przedstawicielami instytucji i podmiotów działających na danym terenie.

(dowód: akta kontroli str. 685-687, 1591-1595)

1.2. Działania podejmowane wobec sprawców przemocy w rodzinie w celu ochrony przed dalszym krzywdzeniem

1.2.1. Działania podejmowane wobec osób stosujących przemoc w rodzinie

W 2012 r. oddziaływania korekcyjno-edukacyjne zostały zrealizowane przez Ośrodek w formie spotkań grupowych dla sprawców przemocy dot. konsekwencji stosowania przemocy i możliwości zmiany zachowań (w ramach projektu systemowego „Systematycznie do celu” współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej w ramach programu Operacyjnego Kapitał Ludzki) oraz przez Polski Czerwony Krzyż Pomorski Oddział Okręgowy w ramach prowadzenia „Centrum Interwencji Kryzysowej z 10 miejscami hostelowymi” w formie indywidualnych konsultacji.

W latach 2013-2015 Towarzystwo Wspierania Potrzebujących „Przystań” prowadziło trzy edycje programu oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie (po jednej edycji rocznie)⁴⁴, z których dwie zostały zakończone (zakończenie edycji na 2015 r. jest planowane na grudzień).

Oddziaływania korekcyjno-edukacyjne prowadzono – zgodnie ze zgłaszanymi potrzebami – całorocznie. Rekrutację uczestników programu prowadzono we współpracy z Sądami, Prokuraturą, Kuratorami Sądowymi i Policją. W kolejnych latach okresu 2012-2014 do programu przystąpiło, odpowiednio: 12, 8 i 126 uczestników, z których ukończyło odpowiednio: 12 (100%), 5 (62,5%) i 6 (4,8%) osób. W 2015 r. do programu przystąpiły 184 osoby i program jest w trakcie realizacji.

Zastępca Dyrektora ds. Rodziny i Dziecka wyjaśniła, że różnorodna, a zarazem dopasowana do potrzeb i możliwości osób uwikłanych w przemoc, specjalistyczna pomoc udzielana była po wyrażeniu chęci przystąpienia do zmian w życiu danej osoby. Bez wyraźnej zgody, zarówno osoby pokrzywdzonej, jak i osoby podejrzanej o stosowanie przemocy nie ma możliwości konstruktywnej zmiany. Przerwanie udziału w programie wynikało z indywidualnych potrzeb i zachowań klientów, którzy

⁴³ Dokument sporządzony przez Przewodniczącego ZI, przedłożony Prezydentowi Miasta Gdańska w dniu 31.12.2014 r.

⁴⁴ Na podstawie umów zawartych przez Dyrektora Ośrodka z Towarzystwem Wspierania Potrzebujących „Przystań”.

korzystali w większości z konsultacji indywidualnych. Natomiast ukończenie całego programu było równoznaczne z udziałem osoby w 24 dwugodzinnych sesjach grupowych.

(akta kontroli str. 1550-1554)

Finansowanie kolejnych edycji programu następowało głównie ze środków dotacji z budżetu państwa, które przeznaczane były w szczególności na wynagrodzenia konsultantów, konsultantów grupowych, koordynatorów do spraw rekrutacji i monitoringu, a w niewielkiej części środki dotacji przeznaczano na obsługę zajęć (poczęstunek i materiały biurowe).

(akta kontroli str. 448, 1456-1556)

1.2.2. Kwalifikacje osób prowadzących programy oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych

Kolejne edycje programu korekcyjno-edukacyjnego były realizowane przez 6 specjalistów posiadających kwalifikacje określone w § 9 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 22 lutego 2011 r. w sprawie standardu podstawowych usług świadczonych przez specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, kwalifikacji osób zatrudnionych w tych ośrodkach, szczegółowych kierunków prowadzenia oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie oraz kwalifikacji osób prowadzących oddziaływanie korekcyjno-edukacyjne⁴⁵.

(akta kontroli str. 1397-1455, 1550-1556)

1.2.3. Zawartość merytoryczna programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych

Oddziaływania korekcyjno-edukacyjne wobec osób stosujących przemoc w rodzinie prowadzono aby osiągnąć cele określone w § 4 ww. rozporządzenia. Zawartość merytoryczna programu w latach 2012-2015 odpowiadała zakresowi wskazanemu w załączniku nr 2 do Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2006-2013, tj. uwzględnione zostały oddziaływania psychologiczne, edukacyjne oraz socjologiczne, zmniejszające stosowanie przemocy i wpływające na zwiększenie zdolności do samokontroli.

Adresatami programu byli dorośli mieszkańcy Gdańska stosujący przemoc domową wobec których została wszczęta procedura NK.

(akta kontroli str. 448, 1456-1556)

1.2.4. Skuteczność realizowanych programów oddziaływań edukacyjno-korekcyjnych

Jak wynika ze sprawozdań z realizacji programu, jego realizacja umożliwiła dostarczenie osobom stosującym przemoc domową umiejętności kontrolowania własnych emocji i zachowań. Prowadzono monitoring efektów programu u jego uczestników podczas trwania sesji grupowych oraz po ich zakończeniu. Kontaktowano się z osobami i instytucjami, pod których opieką pozostawali uczestnicy programu w celu oceny funkcjonowania i utrwalenia zmian ich postaw i zachowań. Na przykładzie danych ewaluacyjnych o programie realizowanym w 2013 r. w stosunku do 8 osób stwierdzono, że przemoc ustała, a sytuacja rodziny ustabilizowała się w 7 przypadkach, a w 1 przypadku występowała nadal przemoc psychiczna. Zastępca Dyrektora ds. Rodziny i Dziecka wyjaśniła, że sytuacja

⁴⁵ Dz. U. z 2011 r. Nr 50, poz. 259.

rodziny w tym przypadku była nadal monitorowania przez dzielnicowego i pracownika socjalnego Ośrodka.

(akta kontroli str.448, 1456-1556)

1.2.5. Inne formy oddziaływań na sprawców przemocy w rodzinie

W okresie objętym kontrolą, poza programem korekcyjno-edukacyjnym, sprawcy przemocy mogli korzystać z indywidualnych zajęć psychologiczno-terapeutycznych.

(akta kontroli str. 448, 1456-1468)

Ocena cząstkowa

Ośrodek we współpracy i innymi instytucjami zapewniał dostępność form pomocy przewidzianych ustawą o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, jak również bezpieczne schronienie ofiarom przemocy przed stosującymi przemoc. Prowadzono również działalność profilaktyczną i edukacyjną w celu ograniczania zjawiska przemocy w rodzinie.

2. Realizacja indywidualnych planów pomocy dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie w ramach procedury Niebieska Karta

2.1. Funkcjonowanie zespołu interdyscyplinarnego i grup roboczych

Rada Miasta Gdańska określiła tryb i sposób powoływania i odwoływania członków Zespołu Interdyscyplinarnego oraz szczegółowych warunków jego funkcjonowania. Zgodnie z zasadami określonymi przez Radę Miasta Gdańska Zespół Interdyscyplinarny (dalej: „ZI”) został powołany przez Prezydenta Miasta Gdańska w dniu 7 grudnia 2010 r.⁴⁶. W skład ZI weszło 16 osób, w tym przedstawiciele jednostek wymienionych w art. 9a ust. 3 i 4 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie⁴⁷ (przedstawiciele Ośrodka, Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Policji, oświaty, ochrony zdrowia, organizacji pozarządowych, kurator sądowy oraz prokuratury). Przewodniczącym ZI w latach objętych kontrolą był dyrektor Centrum Interwencji Kryzysowej PCK w Gdańsku. Skład ZI w okresie objętym kontrolą ulegał zmianie, a według stanu na 30 czerwca 2015 r. liczył 26 osób⁴⁸. Od początku działalności ZI przedstawicielem ochrony zdrowia był pracownik Wojewódzkiego Ośrodka Terapii Uzależnień w Gdańsku (psycholog), a przedstawicielem oświaty pracownik Wydziału Rozwoju Społecznego Urzędu Miejskiego w Gdańsku.

(dowód: akta kontroli str. 992-1016)

W latach 2012-2015 (I półrocze) odbyło się 21 posiedzeń ZI (po 6 w latach 2012-2014) oraz 3 w I półroczu 2015 r. ZI utworzył 1.238 grup roboczych⁴⁹, które odbyły 4.312 spotkań (odpowiednio: 768 w 2012 r., 942 w 2013 r., 1.823 w 2014 r. oraz 779 w I półroczu 2015 r.). Pomocą grup roboczych objętych zostało w kolejnych latach okresu objętego kontrolą odpowiednio następujące liczby osób/rodzin: 667/290, 637/243, 1.181/617, 581/248.

(dowód: akta kontroli str. 447)

⁴⁶ Zarządzeniem nr 1866/10 Prezydenta Miasta Gdańska z dnia 7 grudnia 2010 r. w sprawie powołania Zespołu Interdyscyplinarnego. Zarządzenie wydane na podstawie m.in. Uchwały Nr LIII/1492/10 Rady Miasta Gdańska w sprawie określenia trybu i sposobu powoływania i odwoływania członków Zespołu Interdyscyplinarnego oraz szczegółowych warunków jego funkcjonowania.

⁴⁷ Dz.U. z 2015 r., poz. 1390.

⁴⁸ Skład ZI powołany Zarządzeniem Nr 809/15 Prezydenta Miasta Gdańska z dnia 18 czerwca 2015 r., zmieniające zarządzenie w sprawie powołania Zespołu Interdyscyplinarnego.

⁴⁹ 290 w 2012 r., 243 w 2013 r., 458 w 2014 r. oraz 247 w I półroczu 2015 r.

Przewodniczący ZI przedłożył Prezydentowi Miasta Gdańska roczne sprawozdania z działalności tego Zespołu (2012-2014), w których oprócz opisu zrealizowanych działań określono główne kierunki działań ZI na rok następny (po roku objętym sprawozdaniem).

(dowód: akta kontroli str. 1584-1595)

Ankiety dotyczące funkcjonowania ZI/grup roboczych wypełniło 14 osób, z których:

- 12 osób zadeklarowało, że zajęcie to wykonuje wyłącznie w ramach obowiązków służbowych;
- 13 stwierdziło, że przed rozpoczęciem prac w zespole interdyscyplinarnym/grupie roboczej zajmowało się zawodowo przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie (1 odpowiedź na nie);
- 11 uznało, że członkom zespołu interdyscyplinarnego zapewniono wystarczające szkolenia;
- 7 oświadczyły, że posiadają certyfikaty specjalisty w zakresie przeciwdziałania przemocy (0 Niebieskiej Linii, 2 PARPA, 5 inne);
- 5 uznało, że prace w zespole interdyscyplinarnym/grupie roboczej łatwo jest pogodzić z obowiązkami służbowymi czy zawodowymi (9 nie, z czego dwie zgłosiły dodatkowo uwagi);
- 2 osoby stwierdziły, że w związku z pracami w zespole interdyscyplinarnym/grupie roboczej nie zostało odciążonych od części swoich obowiązków w miejscu pracy (pozostałe 12 osób stwierdziło, że nie zostało zwolnione z innych obowiązków);
- 3 osoby stwierdziły, że ich praca w zespole interdyscyplinarnym/grupie roboczej znajduje bardzo duże zrozumienie i uznanie u przełożonych i kolegów w miejscu pracy, 4 osoby że jest duże, 3 osoby że jest średnie (po 2 osoby stwierdziły, iż bardzo średnie lub nie ma go wcale);
- 2 osoby uznały swój poziom wiedzy prawnej dotyczącej zagadnień związanych z przemocą w rodzinie za bardzo dobry, 11 za wystarczający, 1 że znajomość przepisów jest pobieżna;
- 3 osoby uznały, że obowiązujące obecnie uregulowania prawne są wystarczające i odpowiednie dla skutecznego udzielania pomocy osobom dotkniętym przemocą (3 odpowiedziały, że nie, a 8 że częściowo);
- według 12 osób świadomość społeczna dotycząca zjawiska przemocy w rodzinie ulega zwiększeniu (2 że nie);
- według osób, które udzieliły odpowiedzi (wskazując więcej niż 1 problem/trudność), największym problemem/trudnością w zapewnieniu skutecznej pomocy osobom doświadczającym przemocy są niewystarczające środki finansowe (7 osób), warunki lokalowe (8 osób), brak lub niewystarczający dostęp do pomocy specjalistycznej (7 osób);
- według osób, które udzieliły odpowiedzi (wskazując więcej niż 1 sposób) udoskonalenie pracy zespołów interdyscyplinarnych i grup roboczych najlepiej osiągnąć poprzez: rekompensatę finansową (9 osób), rozwój zawodowy (7 osób) oraz korzyści osobiste (5 osoby). Ewentualny zwrot kosztów podróży oraz inne wskazany był przez 2 osoby.

(dowód: akta kontroli str. 1042-1074, 1151-1159, 1557-1559)

2.2. Skuteczność i prawidłowość prowadzonych działań na rzecz pomocy osobom doświadczającym przemocy w rodzinie

W latach 2012-2015 (I półrocze) przemocy w rodzinie na terenie Gdańska doświadczyło łącznie 7.856 osób (w 3.443 rodzinach). W tym samym okresie wszczęto łącznie 1.238 procedur Niebieskiej Karty⁵⁰, a zamknięto 900 (w 837 przypadkach z powodu ustania przemocy w rodzinie lub uzasadnionego przypuszczenia o zaprzestaniu dalszego stosowania przemocy i po zrealizowaniu indywidualnego planu pomocy oraz w 63 przypadkach z powodu niezasadności podejmowania działań).

Szczegółowe badanie dokumentacji 30 spraw⁵¹ wybranych losowo (co stanowiło 3,6% wszystkich procedur NK zakończonych z powodu ustania przemocy w rodzinie lub uzasadnionego przypuszczenia o zaprzestaniu dalszego stosowania przemocy i po zrealizowaniu indywidualnego planu pomocy w tym czasie), wykazało, że w przypadku 19 spraw organem wszczynającym procedurę NK były jednostki organizacyjne Policji, w sześciu przypadkach – Ośrodek, w czterech przypadkach – jednostki organizacyjne oświaty (dwa przedszkola, szkoła podstawowa i gimnazjum) i w jednym przypadku – ochrona zdrowia (szpital).

W zakresie prawidłowości realizacji procedury NK z punktu widzenia szybkości rozpoczęcia pomocy, kompletności i aktualności przekazywanych informacji oraz warunków prowadzenia rozmów ustalono, że:

- wypełnione formularze NK-A były przekazywane do przewodniczącego Zespołu Interdyscyplinarnego, zgodnie z § 7 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 13 września 2011 r. w sprawie procedury "Niebieskie Karty" oraz wzorów formularzy "Niebieska Karta"⁵², w terminie nieprzekraczającym 7 dni od dnia wszczęcia procedury w 24 przypadkach, a w sześciu – z powodu ich wpływu po terminie z Policji – w okresie od 8 do 13 dni od dnia wszczęcia procedury przez Policję (która przesłała je po terminie);
- przewodniczący ZI przekazywał formularze NK-A członkom ZI lub grupy roboczej w terminie nieprzekraczającym 3 dni;
- dorosłe osoby, co do których istniało podejrzenie, że były dotknięte przemocą w rodzinie, co najmniej raz zapraszano na spotkania grup roboczych (zgodnie z § 8 ust. 4 ww. rozporządzenia na posiedzenia grup roboczych nie zapraszano dzieci);
- osoby, wobec których istniało podejrzenie, że stosują przemoc w rodzinie, w 27 przypadkach co najmniej raz były wzywane i stawily się na spotkania grup roboczych (w pozostałych 3 przypadkach Ośrodek nie znał ich adresu, ponieważ wyprowadziły się i nie było z nimi kontaktu);
- średni czas oczekiwania przez osoby pokrzywdzone na indywidualny plan pomocy (dalej: „ipp”) wynosił 18 dni; przyczyną sporządzenia ipp w pięciu przypadkach w terminie powyżej 30 dni był utrudniony kontakt z tymi osobami (w czterech przypadkach) lub odmowa dalszej współpracy (zaprzeczenie doznawania przemocy – w jednym przypadku);
- średni czas oczekiwania przez osoby doznające przemocy na podjęcie działań przez odpowiednie służby (po wszczęciu procedury NK i przygotowaniu ipp)

⁵⁰ Zwana dalej NK.

⁵¹ W tym 25 spraw, w których procedura NK została zakończona w latach 2012-2014 i 5 w I półroczu 2015 r. oraz, dla których zostały opracowane indywidualne plany pomocy i zamknięcie procedury NK nastąpiło z powodu ustania przemocy lub uzasadnionego przypuszczenia o zaprzestaniu dalszego stosowania przemocy i po zrealizowaniu ipp.

⁵² Dz. U. Nr 209, poz. 1245.

wynosił 1 dzień (w 24 przypadkach w dniu przygotowania ipp, w pozostałych po upływie od 2 do 11 dni);

- każdorazowo osobie dotkniętej przemocą w rodzinie udzielono kompleksowych informacji o możliwościach uzyskania pomocy (o instytucjach i podmiotach świadczących pomoc, formach pomocy, możliwych do podjęcia działaniach); informacje te przekazywano w formie ustnej oraz pisemnej (formularz NK-B);
- zgodnie z § 17 ust. 2 ww. rozporządzenia spotkania z osobami, co do których istniało podejrzenie, że były dotknięte przemocą w rodzinie oraz osobami, wobec których istniało podejrzenie, że stosowały przemoc w rodzinie, nie były organizowane w tym samym miejscu i czasie;
- z osobami pokrzywdzonymi zorganizowano rozmowy w warunkach zapewniających im prywatność (osobny pokój), a w spotkaniach uczestniczyli tylko członkowie grupy roboczej.

W zakresie budowania indywidualnych planów pomocy osobom doznającym przemocy w rodzinie ustalono, że:

- plany były dopasowane do indywidualnych potrzeb osób pokrzywdzonych i planowano wobec nich różnorodne działania, odpowiadające przyjętym celom;
- każdorazowo sporządzano diagnozę sytuacji rodziny, w tym rodzinnej, zawodowej, ekonomicznej, mieszkaniowej, zdrowotnej i dzieci, ze szczególnym uwzględnieniem występowania przemocy (oceniano sytuację zagrożenia), a w ipp uwzględniono potrzeby osób lub rodzin dotkniętych przemocą;
- w 29 przypadkach w ipp określono konkretne cele (także mierzalne, realistyczne, określone w czasie, pozytywnie zdefiniowane i elastyczne)⁵³, zadania do realizacji⁵⁴ i działania, zarówno w odniesieniu do osób doświadczających przemocy, jak i sprawców tej przemocy⁵⁵; w jednym przypadku, w którym nie określono celów, zadań i działań, nie stwierdzono stosowania przemocy;
- we wszystkich ipp nie określono w formie pisemnej wskaźników realizacji celów, ale na bieżąco monitorowano proces ich przebiegu i postępy realizacji; pracownicy socjalni w notatkach służbowych podawali w szczególności informacje o rezultatach udzielonej pomocy w ramach pracy socjalnej.

W zakresie wykonania działań zaplanowanych w indywidualnym planie pomocy ustalono, że:

- ipp były każdorazowo weryfikowane i wskutek tego osiem z nich zostało zmodyfikowanych (i tak: ustalono, że pokrzywdzona nadużywa alkoholu i zaproponowano leczenie w poradni odwykowej oraz ponownie zaproponowano wsparcie psychologa dla sprawcy przemocy; z uwagi na zaostrzenie sytuacji konfliktowych między małżonkami, których świadkami były dzieci, zawiadomiono sąd o sytuacji małoletnich; z uwagi na fakt iż, pokrzywdzona nie chciała złożyć zawiadomienia o podejrzeniu popełnienia przestępstwa przez wnuka, wystąpiono

⁵³ Takie, jak np. zaprzestanie przemocy, awantur pod wpływem alkoholu przez rodziców dziecka, porozumienie się w kwestii mieszkania – korzystania z części wspólnych – kuchni i łazienki, ustalenie czy w rodzinie dochodzi do zachowań o charakterze przemocy, podjęcie terapii dla osób uzależnionych - unormowanie sytuacji rodzinnej, odizolowanie sprawcy przemocy od rodziny i podjęcie terapii dla współuzależnionych i doznających przemocy.

⁵⁴ Takie, jak: monitorowanie środowiska przez dzielnicowego, konsultacje dziecka i rodziców z psychologiem, wizyty psychologa, pracownika socjalnego i dzielnicowego w środowisku, kontakt z biurem obsługi mieszkańców w sprawie ustalenia kosztów za użytkowanie mieszkania, zapewnienie pomocy prawnej i psychologicznej, praca z rodziną asystenta rodziny, nadzór kuratora, szkolenie dla rodziców w zakresie kompetencji opiekuńczo-wychowawczych, konsultacje z terapeutą ds. uzależnień.

⁵⁵ Odpowiednio takie, jak: złożenie pozwu o rozwód, złożenie wniosku o pozbawienie władzy rodzicielskiej, zapewnienie pomocy prawnej i psychologicznej, zapewnienie konsultacji dla sprawcy z terapeutą uzależnień i zmotywowanie go do leczenia.

z takim zawiadomieniem z urzędu; skierowano wniosek o leczenie odwykowe sprawcy przemocy do GKRPA; zmodyfikowano ipp w zakresie udzielenia pomocy dziecku (inna poradnia); wprowadzono asystenta rodziny; po stwierdzeniu, że wcześniej wskazana osoba nie jest sprawcą przemocy, zmieniono cel ipp; dodano w ipp pomoc prawną w związku z podjętą przez osobę doświadczającą przemocy decyzją o wystąpieniu z pozwem rozwodowym i o ustanowienie alimentów);

- zaplanowane w ipp zadania i działania zarówno wobec osób pokrzywdzonych, jak i sprawców, zostały wykonane;
- pomoc udzielana była przez służby zlokalizowane na terenie Gdańska.

W zakresie skuteczności zrealizowanych działań, z punktu widzenia ustania przemocy, ustalono, że:

- nie wznawiano procedury NK w żadnym badanym przypadku;
- w 19 przypadkach monitorowano losy osób pokrzywdzonych po zakończeniu procedury NK (pracownicy socjalni i specjaliści MOPS, Policja, kuratorzy sądowi, placówki oświatowe). W pozostałych przypadkach monitoringu nie prowadzono ponieważ nie było takiej potrzeby lub brak było zgody ofiar przemocy;
- Ośrodek miał wiedzę, czy w stosunku do sprawcy przemocy zastosowano środki zapobiegawcze lub karne (m.in. przymusowe leczenie odwykowe w dwóch sprawach, zakaz zbliżania się do poszkodowanej i dozór Policji w dwóch sprawach, ograniczenie władzy rodzicielskiej w jednej sprawie i osadzenie w zakładzie karnym w jednej sprawie oraz nadzór kuratora w dwóch sprawach); w sześciu sprawach znajdowała się dokumentacja potwierdzająca prowadzenie postępowań przygotowawczych z art. 207 Kodeksu karnego lub ich umorzeniach;
- zamknięcie procedury NK stwierdzone protokołem ze spotkania grupy roboczej zatwierdzonym przez Przewodniczącego Zespołu Interdyscyplinarnego następowało w związku z ustaniem przemocy w rodzinie, uzasadnionym przypuszczeniem zaprzestania dalszego stosowania przemocy oraz po zrealizowaniu indywidualnego planu pomocy.

(akta kontroli str. 1163-1396)

Ocena częściowa

Ośrodek zapewnił skuteczne funkcjonowanie procedury NK, mające na celu ochronę dotkniętych przemocą przed dalszym krzywdzeniem. Grupy Robocze ustalone przez Przewodniczącego Zespołu Interdyscyplinarnego do rozwiązywania poszczególnych problemów osób/rodzin zapewniały osobom pokrzywdzonym kompleksową informację o dostępności poszczególnych form pomocy (psychologiczna, prawna, socjalna, rodzinna, inne). Każdorazowo opracowano indywidualne plany pomocy rodzinie w zakresie adekwatnym do potrzeb, a realizacja planów odbywała się przy zapewnieniu dostępności do działań ujętych w ww. planach zarówno dla osób, które doświadczyły przemocy, jak i sprawcy przemocy.

IV. Pozostałe informacje i pouczenia.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Zgodnie z art. 54 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli⁵⁶ kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Gdańsku.

Gdańsk, 31 grudnia 2015 r.

Kontroler
Ryszard Łukajtis
Doradca ekonomiczny

.....
podpis

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Gdańsku

p.o. Dyrektora
Joanna Wojnarowska

.....
podpis

---

⁵⁶ Dz. U. z 2015 r., poz. 1096.